Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Освітньо-наукова програма 011 «Освітні, педагогічні науки»
Рівень вищої освіти – третій

Цикл загальної підготовки

Силабус навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

Назва курсу	Філософія науки
Веб-сайт для курсу	http://do.luguniv.edu.ua/
Мета й завдання курсу	*Мета курсу* – сформувати у аспірантів послідовні знання про сутність науки як соціального інституту, типу людської діяльності і системи знань; з'ясувати природу знання і пізнання; виявити закономірності становлення науки Нового часу і основні етапи її становлення. *Завдання курсу*: • формування цілісної і логічно-послідовної системи знань щодо гносеологічної проблематики, специфіки та логіки наукового пізнання, особливостей його розвитку, методології, методів та принципів організації наукових досліджень. • з'ясувати поняття наукової революції і виявити основні характеристики чотирьох глобальних наукових революцій. виявлення характеристик четвертої наукової революції. • аналіз філософських проблем космології, сучасної фізики, сучасної біології і сучасних наук про суспільство, ролі математики у розгортанні четвертої наукової революції. • формування у аспірантів вміння правильно і науково обґрунтовано застосовувати отримані теоретичні знання, власну наукову ерудицію для аналізу, узагальнення і оцінки процесів, тенденцій розвитку, змін у науці та суспільстві.
Тривалість курсу	6 кредитів, 180 годин Лекції – 42 год. Практичні заняття – 44 год. Самостійна робота – 94 год.
Результати навчання	Вивчення курсу сприяє набуттю: У результаті вивчення курсу аспірант набуває *загальні компетентності*: • здатність генерувати нові ідеї (креативність), • здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, • уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, • здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, • здатність до адаптації та дії в новій ситуації, • здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, • здатність приймати обґрунтовані рішення,

	• здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, • здатність бути критичним і самокритичним, • визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків. Після опанування дисципліни аспіранти повинні: *знати*: • системи філософських категорій; • проблематику гносеології в її історичному розвитку; • основні поняття епістемології; • особливості науки Нового часу; • цілісну інформацію про науку як про соціальний інститут, спеціалізовану соціальну діяльність і систему знань; • структуру наукового знання: метатеоретичний, теоретичний та емпіричний рівні; • історію виникнення науки Нового часу, методологічної революції Нового часу; • теорію наукової революції. Теорія Т. Куна та її критику в сучасній філософії науки; • теорію фальсифікації та еволюційної епістемології К. Поппера; • теорію наукових програм І. Лакатоса; • теорію наукової революції В. Стьопіна; • основні характеристи глобальних наукових революцій; • основних параметри четвертої глобальної наукової революції; • методологічні зрушення в процесі четвертої наукової революції; • теорію ноосфери В. І. Вернадського і розуміння її значення в процесі розгортання четвертої наукової революції; • про місце математики в кожній з глобальних наукових революцій. *Уміти:* • вільне володіння філософським категоріями при метатеоретичному аналізі в своїй предметній царині; • застосовувати знання про підвалини наукового знання при аналізі проблем в своїй предметній царині; • мати навички формування проблем і гіпотез у своїй предметній царині з використанням філософської методології; • самостійно розробляти програму дослідження в своїй предметній царині з використанням епістемологічного інструментарію; • вибирати адекватні методи дослідження; • оперувати якісними та кількісними методами аналізу та вміння робити обґрунтовані висновки та рекомендації; • застосовувати філософські узагальнення з евристичною метою в своїй предметній царині; • застосовувати логічні методи дослідження на емпіричному та теоретичному рівнях; • отримувати евристичні ідеї внаслідок міжпредметного обміну інформацією за посередництва філософії науки; • розв'язувати проблему на рівні створення ідей; • розв'язувати формулювати гіпотези;

	• застосування фальсифікації для перевірки гіпотез; • співставляти проблеми в предметній царині з науковими програмами; • адекватно визначати методи емпіричних та теоретичних досліджень; • використовувати дедукцію, індукцію, абдукцію в дослідженнях своєї предметної царини; • здійснювати аналіз фундаментальних та прикладних проблем науки в контексті культури; • застосовувати концептуально-методологічні принципи, притаманні сучасній науковій раціональності в своїй предметній царині; • застосовувати сучасні ефективні засоби роботи з науковою та навчально-методичною літературою.
Теми	**Перший модуль** • Наука як соціальний інститут і форма пізнавальної діяльності • Філософія і культурне обґрунтування науки • Структура наукового пізнання і наукового знання • Формування уявлень про науку як про надособову систему, що здатна до саморозвитку. Карл Поппер і Імре Лакатос • Томас Кун – теоретик наукових революцій • Теорія наукових революцій В'ячеслава Стьопіна • Наукова раціональність і її історичні типи • Big Data і нова методологічна ситуація в науці • Філософські проблеми математизації наукового знання **Другий модуль** • Перша наукова революція і становлення науки нового часу • Друга наукова революція і формування предметної матриці сучасної науки • Третя наукова революція і подолання механіцизму. Філософське значення ЗТВ і квантової механіки • Четверта наукова революція і сучасна методологічна ситуація • В. І. Вернадський як передвісник четвертої наукової революції. Загальнонаукове значення ідеї ноосфери • Світоглядне значення інфляційної космології • Світоглядне і методологічне значення синергетики. Нежива і жива природа під кутом зору самоорганізації • Методологічна ситуація в сучасній біології • Методологічна ситуація в науках про суспільство
Орієнтація (на кого розрахований курс)	для третього освітньо-наукового рівня доктор філософії (PhD) спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Резюме викладача	**Кононов Ілля Федорович** – доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри філософії та соціології ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Інформація для підтримання зв'язку з викладачем	e-mail: kononov_if@ukr.net
Попередня підготовка	Навчальні дисципліни з підготовки фахівців у галузі «освіта» (освітній рівень бакалавр, магістр)

Навчальні матеріали	**Базові:** • Вернадский В. И. Несколько слов о ноосфере. *Вернадский Владимир Иванович. Философские мысли натуралиста*. Москва : Наука, 1988. С. 503 – 512. • Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки: підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с. • Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Т.1 ; пер. з фр. Київ: Дух і літера, 2009. 576 с. • Кримський С. Б. Запити філософських смислів. Київ : ПАПАПАН, 2003. • Кун Т. Структура научных революций ; пер. с англ. И. З. Налетова. Москва : РГБ, 2007. • Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. *Лакатос И. Методология исследовательских программ*. Москва : ООО «Издательство АСТ»; ЗАО НПП «Ермак», 2003. • Лук'янець В. С. та ін. Світоглядні імплікації науки. Київ: ПАРАПАН, 2004. • Новиков А. М., Новиков Д. А. Методология научного исследования. Москва : Либроком, 2010. 280 с. • Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів ; за ред. А.Є. Конверського. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с. • Попович М. В. Бути людиною. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2011. • Поппер К. Р. Предположения и опровержения. Рост научного знания ; пер. с англ. Москва : ООО «Издательство АСТ»; ЗАО НПП «Ермак», 2004. • Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний посібник. Кременчук : Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. 103 с. • Степин В. С., Розов М. А., Горохов В.Г. Философия науки и техники. Москва : Гардарики, 1996. • Степин В. С. Философия науки. Общие проблемы: учебник для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук. Москва : Гардарики, 2006. • Томпсон М. Философия науки ; пер. с англ. А. Гарькавого. Москва : ФАИР-ПРЕСС, 2003. • Штанько В.И. Философия и методология науки: учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. 292 с. **Допоміжні:** • Валлерстайн Иммануил. Миросистемный анализ: Введение ; пер. Н.Тюкиной. Москва : Издат. дом «Территория будущего», 2006. • Веллз С. Подорож людини: генетична одіссея ; пер. з англ. Н. Гоїн. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 224 с. • Даниленко В. М. В. І. Вернадський. Простір життя і думки. Київ : Академперіодика, 2019. 352 с. • Дмитриев И. С. Искушение святого Коперника: ненаучные корни научной революции. СПб.: Изд-во С-Петербургского ун-та, 2006. • Елленберг Д. Як ніколи не помилятися. Сила математичного ми-

<table>
<tr><td></td><td>слення ; пер. з англ.. Андрій Іщенко. Київ : Наш формат, 2017. 408 с.
• Инфельд Л. Мои воспоминания об Эйнштейне. Успехи физических наук. 1956. Май. Т. LIX. Вып. 1. С. 135 – 184.
• Микешина Л. А. Философия науки: Современная эпистемология. Научное знание в динамике культуры. Методология научного исследования: учеб. пособие. Москва : Прогресс-Традиция: МПСИ: Флинта, 2005.
• Мукерджі С. Ген. Надзвичайна історія ; пер. з англ. Ярослав Лебеденко. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. 767 с.
• О’Ніл К. Big Data. Зброя математичного знищення ; пер. з англ. Ольга Калініна. Київ : Bookchef, 2020. 336 с.
• Райх Д. Хто ми такі? Походження людини крізь призму ДНК ; пер. з анг. Анна Мараховська. Київ : Наш формат, 2019. 368 с.
• Современная космология: философские горизонты ; под ред. В. В. Казютинского. Москва : Канон+, 2011.
• Стюарт І. Неймовірні числа професора Стюарта ; пер. з англ. Анатолій Хлівний. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 383 с.
• Эйнштейн А., Инфельд Л. Эволюция физики. Развитие идей от первоначальных понятий до теории относительности и квантов ; пер. с англ. С. Г. Суворова. Москва : Амфора, 2013.
• Хакен Г. Тайны природы. Синергетика: учение о взаимо-действии. Москва – Ижевск: Институт компьютерных исследований, 2003.
• Швырев В. С. Рациональность как ценность культуры: традиция и современность. Москва : Прогресс-Традиция, 2003.
• Shapin, Steven. The Scientific Revolution. The University of Chicago Press, Ltd., London, 1996.</td></tr>
<tr><td>Необхідне устаткування</td><td>Наявність мультимедійного обладнання, доступу до мережі Internet.</td></tr>
<tr><td>Спільні / індивідуальні види навчальної діяльності</td><td>Діяльність студента: опанування теоретичного матеріалу; самопідготовка (повторення матеріалу підручників та навчальних посібників, підготовка до практичних занять, поточного та підсумкового контролю); поточний контроль теоретичних знань під час проведення практичних робіт; написання контрольних модульних робіт.</td></tr>
<tr><td>Форми контролю</td><td>Поточний контроль: виконання практичних завдань; письмова модульна контрольна робота.
Підсумковий контроль – залік. Підсумковий контроль є сумою оцінок, отриманих здобувачем за виконання практичних завдань, контрольної модульної роботи. Максимальна оцінка становить 100 балів.</td></tr>
<tr><td>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду діяльності)</td><td>
<table>
<tr><th>Вид діяльності</th><th>Критерії оцінювання</th><th>Бали</th></tr>
<tr><td>Виконання практичних занять</td><td>Всі завдання виконані вчасно, обґрунтовані, повні, вірні, з використанням основної та додаткової літератури.</td><td>0-50</td></tr>
<tr><td>Контрольна модульна робота</td><td>Представлено вірні й повні відповіді на тестові завдання модульного контролю</td><td>0-50</td></tr>
<tr><td colspan="2">Усього за курс</td><td>100</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>Формат і політика курсу</td><td>У курсі «Філософія науки» логічно об’єднані тематичні блоки, що включають лекції, практичні заняття, контрольну модульну роботу, консультації, спрямовані на формування програмних результатів.</td></tr>
</table>

	Практичні заняття включають елементи опитування, письмового тестування, бесід та обговорення, виконання завдань для самостійної роботи. Здобувач (аспірант) і викладач несуть спільну відповідальність за досягнення мети курсу, поважають один одного, неупереджено ставляться до думок і позицій інших щодо тих чи інших питань курсу. Викладач консультує аспіранта щодо змісту і особливостей виконання практичних завдань, завдань для самостійної роботи, питань, які були недостатньо зрозумілі під час вивчення курсу.
Забезпечення виконання принципів академічної доброчесності	У процесі роботи необхідно дотримуватися Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (http://luguniv.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/ polojakademdobro2.pdf), відповідних принципів академічної доброчесності: • Письмові роботи, презентації мають бути авторськими, оригінальними. • Письмові роботи мають бути оформлені згідно встановлених правил, з урахуванням вимог до цитування, подання відповідних покликань. • Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.
Feedback курсу	Зворотній зв'язок здійснюється на основі чату, системи повідомлень на сторінці курсу на освітньому порталі ЛНУ імені Тараса Шевченка